

ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНОЇ І СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНТЕРВАЛЬНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ

Полюянов В.П. доктор хімічних наук, професор

Робота присвячена вивченню природної та соціокультурної реальності із застосуванням інтервальної методології. Розглядаються об'єктивні тенденції в розвитку сучасного наукового мислення і як філософської ідеї досліджується дана методологія. Інтервальный підхід являє собою результат осмислення на рівні методологічної рефлексії, пробиваючи собі дорогу тенденціями розумової культури.

Ключові слова: культура, методологія, інтервальної, мислення.

Актуальність. Необхідність проведення дослідження обумовлено осмисленням проблеми природної та соціокультурної реальності із застосуванням інтервальної методології і глибше вникнути в процеси, що відбуваються в сучасному світі.

Мета роботи. Виявити і розкрити особливості понять «мислення», «духовність» і «культура».

Практична значущість. Осмислення ключових категорій «мислення», «духовність» і «культура» з точки зору діалектики.

Наукові дослідження. Дана робота присвячена дослідженню природної та соціокультурної реальності із застосуванням інтервальної методології.

Наукова новизна полягає в тому, що продемонстрована значимість дослідження природної та соціокультурної реальності із застосуванням інтервального підходу, а також дано осмислення, що дозволяє глибоко їх розкрити.

Розвиток науки, антропологічна та економічна криза, глибинні зрушення в соціальному оновленні в житті всієї нашої планети - все це вимагає серйозного філософського осмислення. Глибина філософського

аналізу в сучасному інформаційному суспільстві залежить від категоріального інструменту, яким користується дослідник. Якщо інструмент тонше і універсальніше, то ефективніше вирішується завдання філософського осмислення дійсності.

Техніка філософського дослідження розвивається інтенсивно. Філософська думка постійно збагачується новими концептуальними засобами і термінологічною номенклатурою. Найбільш потужним, адекватним і універсальним методологічним інструментом є загальнофілософський дискурс. Розвивається методологічна думка нового століття в потрібному напрямку і здатна служити понятійно-категоріальною базою для наукового тлумачення, аналізу та прогнозування складних явищ сучасної практики і науки, які спостерігаються в умовах технократичної цивілізації.

Методологічні підходи будуть взмозі вирішувати висунуті проблеми. Соціальна практика, наука, культура і філософські абстракції не можуть бути ефективними засобами у вирішенні породжуваних сучасним розвитком методологічних проблем, не маючи гігантського пізнавального та інтелектуального досвіду.

Вимоги сьогодення ставлять перед філософською думкою нові, все більш ємкі завдання. Дозріли умови для подальшого зсуву в самому понятійно-категоріальному складі діалектики.

Великий інтерес представляють приватно-методологічні підходи і програми, які виникають як відповідь на ті чи інші об'єктивні тенденції в розвитку сучасного наукового мислення.

Детально зупинимося на одному з таких підходів, пов'язаних з інтервальною методологією. Основоположниками цієї методології є Ф. Лазарев [1] і М. Новоселов [3]. Вони глибоко переконані в тому, що в міру розвитку сучасної цивілізації актуальність її буде зростати.

Інтервальний підхід являє собою результат осмислення на рівні методологічної рефлексії, деякі з яких стихійно пробивали собі дорогу

тенденції в інтелектуальному кліматі. Ці тенденції розглядаються як цілісне явище і обумовлюють певний стиль мислення, який отримав назву інтервального [2].

Чітко спостерігається виражена і посилена тенденція розвитку науки і культури в цілому до релятивізації наукових істин, понять, теорій і картин світу. Такий процес мав місце і в інших сферах духовного виробництва - релятивізація ціннісних установок, етичних норм, соціальних ролей і т.д. Інтервальний стиль мислення виражає перехід від одномірної реальності з позиції «абсолютного спостерігача» до бачення її в різних аспектах та інтелектуальних перспективах [2].

Даний процес релятивізації отримав потужний поштовх в результаті появи теорії відносності і квантової механіки, що призвели до глибоких перетворень наших уявлень про природу. Що стосується розвитку культури, то конкретні причини цього процесу носять складний характер. Можна вказати на такі явища в сучасному глобалізованому світі, як криза ідентичності і відчуження особистості, розмивання чітких моральних установок у «типового представника» масової свідомості з його «метаннями» від одного полюса ідейної та політичної боротьби до іншого, від лівого екстремізму до змикання з правими силами, від конформізму до тотального нігілізму і «приголомшеної» свідомості.

Оцінка складається стилю мислення залежить від того, на базі яких філософських установок це проводиться. Інтервальне мислення усвідомлюється і інтерпретується в дусі абсолютного релятивізму, плюралізму, постмодернізму і т.д. Виникла потреба в осмисленні даного явища культури з позиції сучасних форм і методів філософування.

Важливою складовою нового стилю мислення була ідея дискретності, що прийшла на зміну принципу безперервності. Названий принцип лежав в самих концептуальних засадах класичної науки. За останній час у трьох ключових науках природознавства - фізики, хімії та біології проходить потужний прорив інтелектуального горизонту. Відкриття Д. Менделєєвим

періодичної системи хімічних елементів, ідея про дискретну структуру «спадкової речовини» (генах), розвинена Г. Менделем на основі його дослідів з горохом і висунення гіпотези про кванти енергії М. Планком. Принцип безперервності в багатьох областях наукового пізнання вичерпав свої евристичні та методологічні можливості. Перехід до нової інтелектуальної перспективи був нелегким і не простою справою. Квантова механіка і сучасна молекулярна біологія показує, якої глибокої перебудови в самих концептуальних засадах теорії повинна була піддатися наука, щоб повною мірою реалізувати принцип дискретності.

Цікаві процеси, пов'язані з проникненням ідеї дискретності, відбуваються і в сучасній математиці. Одержав розвиток в обчислювальній математиці новий перспективний напрямок, званий «інтервальним аналізом». Інтервальні методи виникли як засіб автоматичного контролю помилок округлення на ЕОМ. Наступні експерименти показали, що методи інтервального аналізу мають важливе значення в математиці для прикладних і теоретичних досліджень. Перевага інтервальних методів полягає в тому, що нескінченні обчислення в рамках звичайних методів вони дозволяють замінити кінцевими обчисленнями, даючи в результаті інтервали, гарантовано містять точні шукані значення.

Джерелом інтервального мислення є перехід від бачення предмета як «однокачественной» до «многокачественной» і багатомірного утворення. Однією з характерних рис традиційного способу мислення є установка на пошуки в минулих явищах якогось сутнісного ядра, абсолютно незалежного від їх вимірювань. Будь-який об'єкт розглядався «сам по собі», незалежно від умов його буття. Багато мислителів були переконані в тому, що якщо даний об'єкт, то істинним відображенням його може бути тільки один образ. Відкривши таку сутність, людина знаходить абсолютну істину, справедливу «у всіх можливих світах». Новий зсув у способах бачення світу полягає в тому, щоб при дослідженні явищ розглядати об'єкт і середовище як сполучені категорії. Перехід до ідеї «многокачественности» предмета одночасно вів до

відмови і від «предметоцентризма», бо «многокачественность» актуально виявляє себе не взагалі, а лише по відношенню до класу конкретних ситуацій.

Будь-яка певна річ або явище завжди знаходяться в тих чи інших умовах природного або суспільного буття. Теза про «многокачественность» речі має сенс лише тоді, коли визнається необхідність дослідження речі разом з умовами її конкретного буття. Середина не є якась індиферентне до існування об'єкта «вмістилище». У ній відбувається реальна взаємодія об'єкту, в якому висвічується і актуалізується якісна визначеність. Однак середина в розумінні діалектики буття об'єкта має не тільки локальний, але і глобальний аспект. Існування об'єкта в середовищі означає «заглибленість» в якусь конкретну і локальну ситуацію або його «вписаність» в ті чи інші універсальні структури реальності. Знаючи такі структури, можемо передбачити, як буде вести себе даний об'єкт в тих чи інших умовах.

Найважливіше завоювання класичної діалектики полягало в твердженні про незвідність однієї форми руху матерії до іншої і одного якісного рівня до іншого. Відбулася наукова революція, і питання про незвідність перетворився в одну з найважливіших методологічних проблем сучасного природознавства. Методологія редукціонізму зазнала повного краху. Це стосується як філософії, так і окремих конкретних наук. Революція у фізиці показала, що природа є ієрархією якісно несвідомих один до одного структурних рівнів організації матерії. Аналогічно і в біології ясно бачимо наявність таких основних рівнів організації живого, як молекулярний, клітинний, організмичний, популяційний та інших. У сучасній науці виникла гостра потреба в подальшому всебічному методологічному осмисленні фундаментального факту різноманіття та якісної несумісності різних структурних рівнів, кожен з яких вимагає для свого відображення створення спеціальної теорії. Дане питання має пряме відношення до проблеми виявлення меж застосовності тієї чи іншої теорії і предметного розмежування

суміжних наук, до критики фізикалізму та інших редукціоністських тенденцій у сучасній методології науки.

Зазначені тенденції визначили те, що було названо інтервальним стилем мислення. Інтервальний підхід являє собою спробу осмислити ці тенденції в рамках філософської рефлексії. Поява нових фундаментальних фактів у розвитку науки і культури, інтервальний підхід ставить своїм завданням дати їм адекватне онто-гносеологічне тлумачення, уникаючи тупиків абсолютного релятивізму і плюралізму.

Незважаючи на простоту філософських положень, які лягли в основу програми інтервального підходу, практична її реалізація виявилася справою не легкою. Проблема полягала в тому, щоб розкрити діалектику абсолютного і відносного, єдиного і багатоманітного, переривчастого і безперервного, суб'єктивного і об'єктивного, простеживши, як вона постала в реальних ситуаціях, що виникають у розвитку таких складних об'єктів, якими є сучасна наука і культура. Коли реалізація цієї програми вдавалася, то виходили досить нетривіальні і далекосяжні наслідки.

Категорія заходи фіксує кордону діалектичної єдності якості і кількості. Проте розвиток сучасної науки показало, що якісна визначеність предмета пов'язана не тільки з кількістю, а й зі структурою, системою, функцією і так далі. Виникає логічна необхідність якось понятійно фіксувати границі якісної визначеності предмета не тільки у зв'язку з кількісними, а й з іншими категоріальними взаємозв'язками якості. Таким широким поняттям і є інтервал. Міра виступає як окремий випадок інтервальної структури.

Висновки. Інтервал є ємним за своїми концептуальними можливостями. Одна міра пов'язана з іншою лише лінійним чином через вузлові її точки. Перехід від одного інтервалу до іншого може здійснюватися різними способами. Вони можуть бути пов'язані за принципом взаємної додатковості, ієрархічним способом, перетинатися і бути зовсім не пов'язаними між собою. Елементарна частка в одних умовах поводить як

хвиля, а в інших - як частка. У світлі цього поняття проблема многокачественность речі виглядає по-новому.

Література

1.Лазарев Ф.В., Брюс А. Литтл. Многомерный человек. Введение в интервальную антропологию. / Ф.В. Лазарев, Литтл А. Брюс. - Симферополь: Сонат, 2001. - 261 с.

2.Лазарев Ф.В., Сагатовский В.Н. О формировании «интервального» стиля мышления / Ф.В. Лазарев, В.Н. Сагатовский. // Философские науки. - М.: МГУ, 1979, № 1. - С. 64 - 72.

3.Новоселов М.М. Абстракция в лабиринтах познания. / М.М. Новоселов. - М.: Идея-Пресс, 2005. - 350 с.

ИЗУЧЕНИЕ ПРИРОДНОЙ И СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ РЕАЛЬНОСТИ С ПРИМЕНЕНИЕМ ИНТЕРВАЛЬНОЙ МЕТОДОЛОГИИ

Полуянов В.П.

Работа посвящена изучению природной и социокультурной реальности с применением интервальной методологии. Рассматриваются объективные тенденции в развитии современного научного мышления и в качестве философской идеи исследуется данная методология. Интервальный подход представляет собой результат осмысления на уровне методологической рефлексии пробивавших себе дорогу тенденций мыслительной культуры.

Ключевые слова: культура, методология, интервальность, мышление.

STUDYING THE NATURAL AND SOCIO-CULTURAL REALITY USING INTERVAL METHODOLOGY

Poluyanov V.P.

This is a study of the natural and socio-cultural reality of using the interval methodology. We consider the objective tendencies in the development of modern scientific thought and philosophical ideas, as we study this methodology. Interval approach is the result of

reflection on the level of methodological reflection fought their way of thinking culture trends.

Key words: culture, methodology, interval, thinking.